

ДОБРОТОЉУБЉЕ

Φιλοκαλία (=Филокалия) → φιλία (=филия = љубав) + κάλος (=калос = добро, право, лепо)

Добротољубље = ризница духовног бдења и трезвљења, чувар чистоте ума, тајна школа умне молитве, књига образаца вежби и подвига, необманљиви вођа духовног сагледања, рај Светих Отаца, златна плетеница светих врлина, књига препуна Исусовог радовања и уживања, труба која нам поново дозива благодат - збирно речено: сам орган обожења благодаћу Духа Светог.

Вера и молитва = права вера и искрена **умносрдачна молитва је истовремено делатност речју и мишљу, срцем и умом, душом и телом, вољом и снагом**, духовним сагледањем, прозрењем и вежбом, саможртвеним живљењем и подвизавањем, личним упражњавањем и делатном љубављу; она се испољава као Христољубље и Богољубље, и пројављује се као делатно Братољубље и Човекољубље, јер само живот и дело, у свеживотном и свеличном саборном јединству, чине пуноћу православног духовног Предања
...увек су нераздвојно спојени и сједињени **словесност делатна и дело словесно...**

Истинска лепота = највећа Лепота и највеће Добро јесте Љубљени Син Божији и Син Човечији, Богочовек Исус Христос - Он је крајња мета сваког Добротољубља.

По Светом Писму, свима нам је један посао/дело/служба: **живети, радити и служити Богу на славу, и себи и људима на спасење.**

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ или МАКАРИЈЕ МИСИРСКИ (=ЕГИПАТСКИ) (293-390) Египат
Ἅγιος Μακάριος ο Αἰγύπτιος (Агјос Макариос о Египтиос)

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ - ПОУКЕ СВЕТОГ МАКАРИЈА О ХРИШЋАНСКОМ ЖИВОТУ ИЗАБРАНЕ ИЗ ЊЕГОВИХ БЕСЕДА

СВЕТИ МАКАРИЈЕ ВЕЛИКИ - VI СТАЊЕ ОНИХ КОЈИ СУ ПРИМИЛИ ДЕЈСТВЕНОСТ ДУХА (175-266)

а) Сила и дејственост благодати се открива код онога ко савесно и без саможаљења предузима подвижнички труд. Она се пројављује кроз посебну духовну топлину у срцу, кроз умирење помисли, губљење наклоности за све тварно и умањењем вредности онога што се на земљи сматра драгоценим. Управо је то семе духовног живота. Од сада почиње одуховљење душе, очишћење од страсти, зацељење рана које су причиниле страсти.

175. Подражавај Пресвету Марију, гледајући једино на Онога Који је рекао: „Дођох да бацим огањ на земљу; и како бих желео да се већ запалио“ (Лука 12, 49). Јер разгоревање духа оживотворује срца. Невештаствени и Божанствени огањ освећује душе и исушује их као што се истинско злато испробава у пећи, а порок спаљује као трње и сламу. Јер „Бог наш је огањ Који спаљује“ (Јеврејима 12, 29). Делатност овога огња тражио је блажени Давид, говорећи: „Искуси ме, Господе, испитај ме, распали утробу моју и срце моје“ (Псалом 26, 2).

176. Овај огањ је загревао срце Клеопе и његовог сапутника кад је Спаситељ по васкрсењу разговарао са њима. И Анђели и службени духови учествују у светлости овог огња, по реченоме: „Који чини Анђеле Своје духовима и слуге Своје пламеном огњеним“ (Јеврејима 1, 7). Овај огањ сажиге труње у унутрашњем оку и ум чини чистим, те му враћа природну прозорљивост којом непрестано може да гледа чуда Божија, слично ономе који говори: „Отвори очи моје и схватићу чуда закона Твога“ (Псалом 119, 18). Стога, овај огањ прогони демоне и истребљује грех.

177. Гвожђе, олово, злато и сребро губе својство чврстоће када се ставе у огањ, постајући мека вештаства. Све док су у пламену, они се, услед силе пламена, топе и мењају своју природну чврстоћу. Исто тако и душа која се одрекла света и заволела јединог Господа, која са великим срдачним искањем, у труду и подвигу, непрестано са уздањем и вером, очекује Господа и која је у себе примила онај Небески огањ Божанства и љубави Духа, најзад напушта сваку светску љубав, постајући слободна од сваког зла страсти. Она све одбија од себе, мења своје природне особине и своју греховну тврдоћу, све сматра излишним, успокојавајући се једино у Небеском Женику, Кога је примила у себе, и у неисказаној љубави према Њему.

178. Кажем ти да ће се душа одвратити чак и од љубљене братије, који су јој пред очима, уколико је ометају у оној љубави. Јер њен живот и покој су тајинствено и неизрециво општење са Небеским Царем. Јер и љубав према телесном општењу човека раздваја од оца и мајке и браће. Премда их и воли, они за ум постају нешто спољашње. Јер сво расположење он усмерује на своју супругу, као што је речено: „Тога ради оставиће човек оца свога и матер и прилепиће се жени својој, и биће двоје једно тело“ (Ефесцима 5, 31). Када телесна љубав у тој мери сузбија сваку љубав, колико ће се тек они који су се заиста удостојили да ступе у општење са оним Небеским и жељеним Духом Светим, одстранити од сваке љубави према свету! Њима ће све изгледати сувишно, будући да су савладани оном Небеском чежњом, стекавши тесну зависност од ње. Тамо су њихове жеље, тамо помисли, тамо они живе, тамо им се крећу помисли, тамо свагда пребивају умом, побеђени божанственом и Небеском љубављу и духовном чежњом.

179. Људи на које је канула роса Духа живота Божанства и чије срце је рањено божанственом љубављу према Небеском Цару Христу, везују се за ону красоту, за неисрециву славу, за нетрулежно благољепије, за незамисливо богатство истинског и вечног Цара Христа. Они се препуштају заробљеништву чежње и жеље и свецело се устремљују Христу, желећи да добију неизрецива блага која созерцавају у Духу. Због тога они ни у шта не рачунају сву красоту на земљи, и славу, и благољепије, и част, и богатство царева и кнезова. Они су рањени божанственом лепотом и у њихову душу је кануо живот Небеске бесмртности. Због тога и желе једино љубав Небеског Цара. Они Њега јединог имају пред очима. Због Њега се одвајају од сваке светске љубави и удаљују од сваких земаљских уза, како би у срцима свагда имали само једну жељу и како са њом не би ништа друго мешали.

180. Хришћани који су истински окусили благодат и који имају знак крста у уму свом и срцу, све, од положаја царева до сиромаша, сматрају ђубретом и смрадом, и могу да схвате да читав земаљски свет и царске ризнице, и слава и мудре речи јесу само пролазна машта без икакве тврде основе. Све што постоји под небом, за њих је безначајно. Због чега? Зато што је необично и дивно оно што је изнад небеса, чега нема у царским ризницама, ну и речима мудрости, ни у светској слави. Достојанство и богатство које су стекли они који у унутрашњем човеку имају Господа и Творца свега јесте непролазно и трајно имање.

181. Хришћани у уму и разуму свагда имају Небеско размишљање и јединством и учешћем у Духу Светом созерцавају Небеска блага. Он им одозго пружа препород у Богу, удостојавајући их да у истини и сили постану чеда Божија. Кроз многе борбе и напоре, Он их је довео у стање постојаности, непомућености и покоја, у коме престаје расејавање и узнемиравање непостојаним и сујетним помислима. Из тог разлога Хришћани су виши и бољи од људи овога света. Њихов ум и мудровање њихове душе налазе се у Христовом миру, у љубави Светога Духа, као што је Господ рекао: „Они су прешли из смрти у живот“ (Јован 5, 24). Обновљењем ума, умирењем помисли, љубављу и Небеским раченијем према Господу, Хришћани се као нова твар разликују од свих људи у свету. Господ је и дошао ради тога да би се они, који су истински поверовали у Њега, удостојили тих духовних блага.

182. Истински поверовавши и дохвативши се скута хаљине Господње, крвоточива жена се одмах исцелила, те је пресушио ток нечистог извора крви. Исто тако ће и свака душа која има неисцељиву рану греха и извор нечистих и лукавих помисли, и која са истинском вером и прозбом приђе Христу, добити спасоносно исцељење од неисцељивог тока страсти. Онај источник ће силом јединог Исуса пресушити и нестати. Нико други не може исцелити ту рану.

183. Сунчеви зраци су у подне сви над земљом. Када, пак, почне да залази и да се повлачи у свој дом, са њим заходе и његови зраци. Тако и душа која није препорођена Духом свише све своје помисли има на земљи и њено мишљење се распростире до њених граница. Удостојивши се, међутим, Небеског рођења и општења са Духом, она сабира своје помисли и држи их код себе, приступајући Господу, у Његово Небеско и нерукотворено обиталиште. Налазећи се у Небеском ваздуху, све њене помисли постају Небеске, чисте и свете. Јер ослободивши се уза лукавог кнеза, духа света, она налази чисте и божанствене помисли, будући да је Бог благоизволео да човека учини причасником Божанствене природе.

б) То се пројављује при самом почетку деловања благодати. Међутим, опасно је мислити да се већ достигло савршенство. То је само почетак. Поставши приметна, благодат мало-помало овладава срцем, све док га не испуни у потпуности, преобразивши читаву унутрашњост.

184. Дејство Божије благодати осењује душу по мери вере свакога. Међутим, иако душа прима помоћ свише, благодат је осењује само делимично. Немој мислити да се било коме озарује целокупна душа, зато што у њој још остаје велико пасиште за злобу. Да би се очистио, човеку је потребан још велики труд и напор, који је сагласан са благодаћу која у њему делује. Иако и у једном тренутку може да очисти човека и да га учини савршеним, божанска благодат почиње душу да просвећује постепено како би испитала људско произвољење, то јест да ли љубав према Богу чува целовитом, да ли у свему избегава лукавог и да ли се у потпуности предаје благодати. На тај начин, током времена и многих година, душа постаје искусна и, уколико ничим не жалости и растужи

благодат, мало-помало добија помоћ. Тада сама Небеска благодат овладава пасиштем душе, пуштајући корене у најдубљим њеним деловима и помислима, све док је читаву не обузме и зацари се у њој као у свом сасуду.

185. Тако су многи били доведени у заблуду услед самог дејства благодати, помишљајући да су достигли савршенство и говорећи: „Довољно нам је. Више нам није потребно.“ Међутим, Господ је бесконачан и непостижан. Хришћани не смеју да кажу да су постигли савршенство, већ треба да се смиравају дан и ноћ. Душа поседује много делова и велику дубину. Ушавши у њу, грех је овладао свим њеним деловима и пашњацима срца. Благодат, међутим, која долази на искање човека, овладава над, може бити, два дела душе, а неискусни, тешен благодаћу, мисли да је заузела све саставе душе и да је грех искорењен. Међутим, већи део душе је у власти греха, а један део је под благодаћу. И човек се обмањује, премда није ни свестан.

186. И болесник има извесне здраве удове, као на пример орган вида, око, премда су му други удови оштећени. Тако бива и у духовном. Неко може имати здрава три дела духа, па да ипак још није савршен. Видиш ли колико је духовних степена и мера, и како се постепено, а не одједном, искорењује и чисти зло.

187. Заметак у мајчиној утроби не постаје човек одједном, већ постепено поприма људски облик. Исто тако, дете се не рађа у савршеном људском облику, већ је потребно да многе године расте како би постало човек. И семе јечма или пшенице не пушта одмах корен чим се баца у земљу, већ тек после зиме и ветрова. У одређено време оно већ пушта стабло. И онај ко сади крушку неће одмах обрати плодове. Исто је и у духовном где постоји толика мудрост и тананост. Човек постепено узраста и постаје савршен човек, доспевајући „у меру раста пуноће Христове“ (Ефесцима 4, 13). Није, дакле, тачно оно што неки тврде, наиме, да је духовни напредак исто што и свући или обући хаљину.

188. Као што пчела тајно прави восак у кошници, тако и благодат тајно у срцима производи своју љубав, претварајући горчину у сладост, и суровост у благост. Као што кујунџија или дуборезац постепено на тањиру израђују ликове разних животиња, да би, по завршетку, свој труд изнели на светло, тако и истински Уметник резбари наша срца и тајинствено их обнавља, све док се не преселимо из тела. Тада ће се тек видети красота душе.

в) Због тога они који су окусили благодат све више и више чезну за њом.

189. Истинољубиве и богољубиве душе, које са великом надом и вером чезну да се савршено обуку у Христа, немају велику потребу за опомињањем других и не трпе ни најмање умањење Небеске жеље и љубави према Господу. Свецело се пригвоздивши на крст Христов, оне свакачасовно осећају духовни напредак у везивању за духовног Женика. Ранивши се Небеском чежњом и жеђу за правдом врлина, оне силно и ненасито жуде за озарењем Духа. Уколико се, пак, због своје вере, удостоје познања Божанствених тајни или ако постану причаснице радости Небеске благодати, оне се не уздају у саме себе, нити се надимају, већ су утолико више гладне и жедне причешћа и умножења благодати уколико више у себи осећају духовни напредак, те уколико се више духовно обогаћују, утолико све више осиромашују пред самим собом, задржавајући ненаситу духовну жудњу за Небеским Жеником, као што говори Писмо: „Они који ме једу, огладнеће, и који ме пију, ожеднеће“ (Премудрости Исуса, сина Сирахова 24, 21).

190. Макар учинила и хиљаде праведних дела, истински богољубива и христољубива душа, по свом ненаситом стремљењу ка Господу, сматра да још ништа није остварила. Чак ако своје тело изнури постовима и бдењем, она задржава осећање као да још није ни почела да се труди око врлина; иако се удостојила различитих духовних дарова, откривења и Небеских тајни, по својој безмерној и ненаситој љубави према Господу, она држи да још ништа није стекла, већ, напротив, свакодневно гладује и жеђује, са вером и љубављу боравећи у молитви, не могући да се насити благодатним тајнама и врлинским стањем. Она је рањена љубављу Небеског Духа; уз помоћ благодати непрестано у себи подстиче пламено стремљење ка Небеском Женику; жели да се савршено удостоји тајинственог и неизрецивог општења са Њим у светињи Духа; са откривеним лицем душе гледа на Небеког Женика лицем лице; у духовној и неизрецивој светлости са потпуним осведочењем се сједињује са Њим; саображава се Његовој смрти; са великом чежњом непрестано очекује своју смрт за Христа; несумњиво верује да ће преко Духа примити савршено избављење од греха и таме страсти; да ће се, очистивши се Духом и осветивши се душевно и телесно, удостојити да постане чист сасуд за примање Небеског мира и да ће постати обитељ истинског Цара Христа. Тако она постаје достојна Небеског живота, будући да је још овде постала чисто станиште Светога Духа.

191. До ове мере душа не долази одједном, већ после многих испитивања. После многих напора и подвига, после дугог времена и марљивости, после искушења и различитих напасти, душа духовно узраста и напредује све до савршене мере бестрашћа. Тада она

већ са готовошћу и храброшћу истрајава у сваком искушењу од греха, удостојавајући се великих почести, духовних дарова Небеског богатства, постајући наследница Небеског Царства у Христу Исусу, Господу нашем.

192. Хришћанство је храна и пиће. Окусивши од њега, ум се све више загрева његовом сладошћу, постајући неуздржљив и ненасит, све више иштући и кушајући. Онај ко је жедан постаће још жеднији ако му се да слатко пиће. Пробавши га, он још снажније стреми ка пићу. Тако и онај ко окуси од Духа стиче неутољиву жеђ која се са правом упоређује са жељом онога човека. И то нису просто речи, већ дејство Светога Духа, Који тајанствено служи уму.

193. Замисли извор и жедног човека, који је почео да пије из њега. Међутим, неко га у том тренутку одваја и не да му да се напије колико би хтео. Он ће, пошто је окусио воду, свакако још више горети жеђу и искати да се напије. Исто тако је и у духовном: неко је већ окусио и причестио се Небеском храном, али га одједном заустављају и нико му не да да је се насити.

194. Господ зна немоћ људску и да се човек лако надима. Због тога га задржава и попушта да је у непрестаној вежби и невољи. Јер када постајеш неподношљив и надимаш се када ти се пружи мало, шта би тек радио кад би ти се одједном дало да се наситиш! Знајући, пак, твоју немоћ, Бог ти, по Свом домостроју, шаље невоље како би постао смирен и ревносније Га искао.

г) Жудећи све више за Господом, они осећају оскудицу и недостатак у свему. Због тога је смирење, осећање које се укоренило у њима. Оно и јесте услов сваког даљег напретка.

195. Како може да буде сиромашан духом човек који осећа да се променио, да је напредовао и да је дошао до познања и разборитости које раније није поседовао? Све док то не стекне, човек није сиромашан духом, већ о себи мисли високо, а када га стекне, сама благодат га учи да се држи сиромаштва духом, те да, премда је праведник и Божији изабраник, своју душу сматра безвредном и пониженом, као да ништа не зна и ништа нема. Таква мисао постаје природна и као природњена уму човековом. Не видиш ли како је праотац Авраам, премда Божији изабраник, себе називао прахом и пепелом (1. Мојсијева 18, 27). И Давид, који је помазан за цара, имајући Бога пред собом, говори: „Ја сам црв, а не човек, ругло људима и поруга народу“ (Псалам 22, 6). Због тога, они који желе да буду њихови сунаследници и суграђани у Небеском граду, те да се прославе заједно са њима, треба да имају исто смиреноумље, да не мисле о себи да су нешто и да имају скрушено срце.

196. Онај ко је примио благодат сматра се ништавнијим од свих грешника. Таква помисао се усађује у њега и постаје готово природна. Што више улази у познање о Богу, толико више се сматра незналицом; што више учи, толико више сматра да ништа не зна. То дејство у души постаје природно захваљујући благодати која јој служи.

197. Иако изабрани и искусни пред Богом, Хришћани себе сматрају најмањима и крајње неискуснима. За њих је постало природно и незаобилазно да себе сматрају ништавним. Зар они не знају да су примили оно што нису имали и да су добили нешто необично за њихову природу? Кажем ти да се сматрају неискуснима и заосталима, те да не знају да су стекли оно што нису имали. Благодат која нисходи на њих учи их да своју душу не сматрају драгоценом, премда и напредују, већ да се сматрају крајње безначајним. Будући драгоцени пред Богом, за себе су безначајни. И поред свог напретка и познања Бога, они сматрају да ништа не знају. Богати за Бога, они су себи крајње сиромашни.

198. Ако видиш да се неко надима и охоли због тога што има учешће у благодати, да чини чуда и мртве васкрсава, али не сматра да је бешчастан и понижен душом, да је сиромашан духом и мрзак, знај да га поткрада зло, премда тога и није свестан. Таквоме не треба веровати, па макар и чуда чинио. Јер обележје Хришћанства се састоји у сакривању од људи своје искусности пред Богом. Макар имао све скривнице царске код себе, Хришћанин ће их држати у тајности и говорити: „То није моје благо, већ га је други ставио код мене. Ја сам сиромаш и онај ко га је положио може га узети кад год усхте.“ Онај, пак, ко говори: „Ја сам богат; довољно ми је оно што сам стекао. Више ми није потребно.“, није Хришћанин, већ сасуд прелести и ђавола. Јер сладост Божија је ненасита. Онај ко је окуси и проба, постаје још гладнији. Такви људи горе од незадрживе љубави према Богу. Уколико се више старају да напредују и стичу, утолико се сматрају сиромашнијим, оскуднијим и лишенијим. Они говоре: „Недостојан сам да ме сунце озари.“ То је обележје Хришћанства. То је смирење.

199. Онај ко нема велико смиреноумље биће предан Сатани, обнаживши се од божанствене благодати која му је дата. Испитан кроз многе невоље, пројавиће он своју надменост, то јест своју наготу и окајаност. Због тога онај који се богати благодаћу Божијом треба да пребива у великом смиреноумљу и срдечној скрушености, да се сматра ништавним и сиромашним, те да мисли: „Оно што имам, туђе је, други ми је дао, и кад зажели, узеће од мене.“ Ко се тако смирава пред Богом и људима, моћи ће да сачува благодат

коју је добио, као што је речено: „Који се понизи, узвисиће се“ (**Матеј 23, 12**). Иако изабраник Божији, нека осуђује сам себе; иако веран, нека се сматра недостојним. Такве душе угађају Богу и њих оживотворује Христос.

д) Без обзира на то, они се опомињу да се више од свега чувају од самомњења, превазношења и осуђивања, због којих одступа благодат. А без благодати је близу пад.

200. Сиромашан човек богатство, које му повери цар на чување, неће сматрати својом сопственошћу. Он ће увек себе сматрати сиромашним, не смејући да расипа туђу ризницу. Он стога увек у себи расуђује овако: „То богатство, не само да је туђе, већ ми га је поверио силни Цар, Који га може узети кад год усхте.“ И они који имају благодат Божију на исти начин треба да мисле о себи, то јест да су смиреноумни и да признају своје сиромаштво. Уколико се сиромашан човек понада на поверено му од цара богатство и почне да се туђом ризницом превазноси као својом сопственом, те му се срце испуни надменошћу, цар ће од њега узети драгоценост и он ће остати сиромашан као што је и раније био. Исто тако, ако се они који имају благодат предају охолости, и ако се срце њихово надме, Господ ће повући Своју благодат и они ће остати онакви какви су били пре њеног примања.

201. Заиста, такве душе примају благодат Духа и налазе утеху благодати у покоју, чежњи и духовној сладости. Међутим, предавши се самопоуздању, оне се надимају и падају у немар, занемарују скрушеност и смирено мишљење. Тако оне не достижу до савршене мере бестрашћа, нити се савршено испуњавају благодаћу коју су прихватиле са ревношћу и вером, задовољавајући се, успокојавајући се и заустављајући се на малој благодатној утеси. Оне више напредују у надмености, него у смирењу. Ако су се и удостојиле неког дара, због немара и нерада и због надмене охолости и њега ће бити лишене.

202. Кажем ти да сам видео људе који су имали све дарове и који су постали причасници Духа, али нису достизали до савршене љубави, због чега су и падали. Један благородни човек, који се одрекао света, продао своје имање, робовима дао слободу, већ беше слављен као разуман и разборит због часног живота. Међутим, предавши се надмености и охолости, најзад је пао у разврат и у хиљаду зала.

203. Други је за време гоњења своје тело предао на муке и постао исповедник. Касније је, за време мира, био ослобођен и постао уважен. Њему су биле повређене обрве зато што је мучен силним димом. Њега, дакле, слављаху. Позван на молитву, он узме хлеб и даде га свом детету. Тако је његов ум дошао у стање у коме као да никада није ни чуо за реч Божију.

204. И један други подвижник, који је живео са мношћом у једном дому и молио се заједно са мношћом, беше тако богат благодаћу да је, молећи се поред мене, долазио у умиљење. У њему кипљаше благодат. Он имађаше дар исцељења, и не само да изгоњаше демоне, већ и оне који су имали одузете руке и ноге и патили од жестоких болести исцељиваше додиром руку. Међутим, поставши немаран због света који га је прослављао, наслађујући се у себи самом, и узохоливши се, он паде у највећу дубину греха. Примети како је и онај, који је имао дар исцељења, пао. Видиш ли како падају они који нису доспели до мере љубави? Љубав, пак, онога који је достигне везује и опија, погружавајући га и одводећи као заробљеника у други свет, при чему он као да не осећа своју природу.

205. Гледајући на вечна добра која су припремљена праведнима и на неизрециво добротинство Божије благодати која ће сићи, верна и истинољубива душа и себе и своје старање и свој труд и подвиг сматра недостојним спрам неисказивих обећања Духа. Такав је сиромашни духом, кога Господ ублажава. Такав је гладан и жедан правде. Такав је и скрушени срцем. Они који су прихватили такво произвољење, старање, труд и чежњу према врлини и који до краја остану такви, заиста ће моћи да стекну живот и вечно Царство. Стога нико од братије не треба да се превазноси над братом, нити да, преварен лукавим, напредује у охолости, говорећи: „Ја већ имам духовни дар.“ Јер Хришћанима не приличи да тако мисле. Теби није познато шта ће сутрашњи дан учинити са братом. Ти не знаш какав ће бити твој и његов крај. Напротив, нека свако са пажњом непрестано испитује своју савест и проверава дело свога срца, то јест са каквим старањем и подвигом његов ум стреми Богу. Нека свако има у виду крајњи циљ: слободу, бестрашће и спокојство у Духу, и нека непрекидно и неуморно ходи, не уздајући се ни у какав дар или праведност.

206. На који начин падају они у којима дејствује благодат Божија? И најчистије помисли по својој природи могу да склизну и да падну. Човек почиње да се надима, да осуђује другог и говори: „Ти си грешник“, док себе сматра праведником. Зар не знаш шта говори Павле: „Даде ми се жалац у тело, анђеосатанин, да ми пакости, да се не поносим“ (**2. Коринћанима 12, 7**). Јер и чиста природа може да се надима.

207. Због тога Хришћани треба да употребе сво старање да никога не осуђују: ни јавну блудницу, ни грешнике, ни развратне људе, већ да на све гледају са простодушним произвољењем и чистим оком, како би им ускоро прешло у непромењиву природу да никог не осуђују, да се ничим не гнушају и да не праве разлику између људи.

208. Може ли да падне човек који има благодатни дар? Уколико постане немаран, пашће зато што непријатељи увек делују и воде борбу, не предајући се немару. Утолико пре си ти дужан да не прекидаш своје искање пред Богом. Јер много штете ти долази од немарности, макар ти се и чинило да си испитан и у самој тајни благодати.

209. Велико је хришћанско достојанство. Са њим се ништа не може упоредити. Онај, пак, ко постане расејан и кога украде злоба, постаје сличан граду без зидина, у који без сметње улазе разбојници откуда хоће, пустоше га и сажигу. Према томе, ако си и ти немаран и непажљив према себи самоме, доћи ће лукави духови да сатру и опустоше ум, расејавајући помисли по овоме свету.

ђ) Они се због тога много радују, схватајући какво благо су добили, премда се и плаше да га не изгубе, старајући се да своје духовно служење обављају тако да не ожалосте Духа благодати и да Он не оде.

210. Трудбеник не очајава због свог труда и свог живота, већ очекује оно чему се нада, то јест да дође Господ и да се насели у њему, у свим чулима и у свим духовним дејствима. А када окуси благодат Господњу, када се наслади плодовима Духа, када са њега буде скинуто покривало таме и када светлост Христова засија и уздејствује у неизрецивој радости, он ће се уверити у велику љубав, имајући Господа са собом. Као трговац који стекне зараду, он се радује, али уједно и скрушава и боји невоље од разбојника и лукавих духова, то јест да некада не ослаби и изгуби нешто од свог труда. И тако све док не уђе у Царство Небеско, у горњи Јерусалим.

211. Пловећи по мору и имајући погодан ветар и тихо море, трговци се стално налазе у великом страху све док не уђу у пристаниште, знајући да може одједном да дуне противни ветар, да се море узбурка и да се брод нађе у опасности. Исто тако и Хришћани, премда осећају како у њима дува благопријатни ветар Светога Духа, ипак још увек поседују страх од ветра противничке силе, који у њиховим душама може да изазове метеж и узнемирење. Због тога је потребно велико старање како бисмо ушли у пристаниште спокојства, у савршени мир, у вечни живот и вечну сладост, у град Светих, у Небески Јерусалим, у Цркву првородних (**Јеврејима 12, 23**). Ко, међутим, није прошао те степене, има још много разлога за страх од лукаве силе која му на том путу може приредити неки пад.

212. Дешава се да неки богати човек, веома славан цар, обрати своје благовољење према некој сиромашној жени која нема ништа осим свог тела, да је заволи и да пожели да је узме себи за невесту и супругу. И ако она покаже расположење према свом мужу, чувајући љубав према њему, постаће госпођа свих имања које поседује њен муж, иако дотле није имала ништа. Уколико, пак, учини нешто против дужности и обавезе, понашајући се неприлично у дому свога мужа, биће избачена са бешчашћем и поругом, те ће поћи положивши обе руке на главу, као што се у Мојсијевом Закону говори о жени која је непокорна и неугодна свом мужу (**5. Мојсијева 24, 1**). Тада ће патити и горко плакати, размишљајући о томе колико је богатство изгубила и какве се славе лишила, подвргнувши се бешћашћу због своје неразборитости.

213. Тако и душа, коју је Небески Женик, Христос, Себи обручио за невесту ради тајинственог и божанственог општења, и која је окусила Небеско богатство, треба да са великим старањем истински угађа Христу, Који ју је обручио, да поверено јој духовно служење испуњава на доличан и прикладан начин, како би у свему угодила Богу, како ничим не би ожалостила Духа, на доличан начин чувајући савршену целомудреност и љубав према Христу, исправно се понашајући у дому Небеског Цара и истрајавајући у преданости дарованој благодати. Таква душа се поставља за госпођу над свим добрима Господњим; и само славно Божанско тело постаје њено. Међутим, уколико у нечему сагреша, уколико у свом служењу не буде поступала по дужности, уколико не учини оно што је угодно Христу, ако не следи за Његовом вољом, уколико не сарађује са благодаћу Духа која је у њој присутна, она ће са поругом бити подвргнута срамном бешчашћу и бити одвојена од живота, поставши непотребна и неспособна за општење са Небеским Царем. Сви свети и умни духови ће тада зажалити, туговати и заплакати због ње. И Анђели, и силе, и апостоли, и пророци и мученици ће туговати због ње.

214. Због тога треба да се подвизавамо и да са сваком благоразумношћу будемо опрезни, како бисмо, по написаноме, са страхом градили своје спасење (**Филипљанима 2, 12**). Стога сви ви, који сте постали причасници Духа Христовог, ни у чему, ни у маломе ни у великоме, не поступајте са пренебрегавањем, нити жалостите благодат Духа, да се не бисте лишили живота којим сте се већ причестили.

215. Навешћу ти и други пример. Слуга који долази у царску палату користи сасуде који се налазе код цара, а сам улази без ичега. Он треба да уложи много разборитости и опрезности како при служењу не би учинио нешто неприлично, да на царски сто не стави једно јело уместо другога, већ да сва јела, од првог до последњег, износи по реду. Ако, пак, из незнања и немарности буде неприлично служио цару, подврћиће се опасности и смрти.

216. Тако и душа која се у благодати и Духу посветила служењу Богу има потребу за великим расуђивањем и познањем како ни у чему не би погрешила приликом прислуживања сасудима Божијим, то јест у духовном служењу, и како јој произвољење не би било несагласно са благодаћу. Душа може и сопственим сасудима, то јест сопственим духом у унутрашњем тајном човеку, да упражњава духовну службу Господу. Ипак, без Његових сасуда, то јест без благодати, нико не може да служи Богу, то јест да Му угоди и да у свему испуни Његову вољу.

217. Души је потребна велика разборитост и расуђивање када прими благодат. Све то Сам Бог пружа души која Га моли, како би могла да Му послужи и да Му угоди Духом Његовим који је примила, како је зло ни у чему не би савладало, како не би погрешила, како због незнања, одсуства страха Божијег и немарности не би скренула са пута и прекршила вољу Владике. Иначе, таква душа ће бити кажњена смрћу и плачем, о чему говори и божанствени апостол: „Да проповедајући другима не будем сам одбачен“ (1. **Коринћанима 9, 27**). Видиш ли какав је страх имао, премда и беше апостол Божији? Стога молимо Бога да сви ми, који смо примили благодат Божију, превасходно служимо службу Духа по Његовој вољи, избегавајући привикавање на мисао која пренебрегава дужност. Поживевши на тај начин богоугодно и одслуживши духовно служење, ми ћемо наследити вечни живот.

218. При уласку у царску палату ради сусрета са царем, војводе и старешине области обузима велики страх да како не погреше у одговору и не подвргну се прекору и казни. Сељаци, пак, и прости људи препуштају се безбрижности зато што никада нису видели кнеза. Исто тако и читав поднебесни свет, од царева до сиромаша, не познајући славу Христову, брину једино о житејским стварима, ретко се сећајући на Дан Суда. Они, пак, који помислима одлазе на Суд Христов, где се налази Његов престо, и који увек стоје пред њим, бораве у великом страху и трепету како у нечему не би погрешили у односу на Његове свете заповести.

219. Слуга који се налази близу свог господара, све време борави у страху и трепету и без њега ништа не ради. Тако смо и ми дужни да своје мисли и помисли износимо пред Владика и срце Христово, да на Њега полагемо наду и уздање, зато што је „Он богатство моје, и Отац мој, и слава моја.“ Због тога ти свагда у својој савести треба да имаш старање и страх.

220. Они, којима је поверено управљање облашћу, или царска ризница, непрестано су забринуте да како не би нечим ожалостили цара. Исто је и са онима који су примили духовно дело. Они су увек забринуте. И када почивају, они као да се не одмарају, јер још из душе изгоне царство таме које се прокрало у град, то јест у душу, као и варваре који су завладали њеним пашњацима.

е) Ради тог циља они се труде да умом не одступе од Господа. Они своју унутрашњост држе у поретку као крманаш своје морнаре или кочијаш коње.

221. Бог је неописив и необухватан, али се јавља свагде: и на горама, и на мору, и испод бездана, не прелазећи са места на место као што чине Анђели када силазе са Неба на земљу. Ако Господа тражиш у дубини, наћи ћеш Га где чини чуда; ако Га тражиш у јами, наћи ћеш Га како чува праведног Данила од два лава; ако Га иштеш у огњу, наћи ћеш да и тамо помаже Својим слугама; ако Га иштеш на гори, наћи ћеш Га са Илијом и Мојсијем. Свагде је Господ: и под земљом, и изнад Небеса, и у нама, и свуда.

222. Хришћанин треба да се увек сећа Бога, будући да је написано: „Љуби Господа Бога свог из свег срца свог“ (5. **Мојсијева 6, 5**). Имај љубав и наклоност према Богу, не само када улазиш у молитвени дом, већ и када си на путу, и када разговараш, и када једеш. Јер Он говори: „Где је благо ваше, онде ће бити и ум ваш“ (**Матеј 6, 21**). Човеков бог је оно за шта је привезано његово срце и ка чему га вуче жеља. Бог је његов Господ уколико Га његово срце увек жели. Грање које се баца у огањ не може да се противи сили пламена, већ одмах сагорева. Исто тако и демони одмах горе када нападну на човека који се удостојио дарова Духа. Њих опаљује и истребљује божанствена огњена сила. Једино човек треба да је увек прилепљен уз Господа, и да на Њега положе уздање и наду. Демони се опаљују молитвом као восак огњем, па макар били силни као тврда гора.

223. И светитељи Божији су понекад седели на позорници света и гледали његове преваре. У унутрашњем човеку они су беседили са Богом, а по спољашњем је изгледало да посматрају оно што се дешава у свету. Световни људи потпадају под други утицај духа

преваре, по коме мисле само на земаљско. Хришћани, пак, имају друго произвољење, други ум. Они су људи другог века, другог града, зато што Дух Божији пребива у општењу са њиховим душама.

224. Апостол говори: „Хоћу, дакле, да се мужеви моле на сваком месту, подижући свете руке без гнева и лукавог двоумљења“ (1. **Тимотеју 2, 8**), зато што, по Јеванђељу, помисли излазе из срца. Стога приступи молитви и обраћај пажњу на своје срце и ум. Пожели да узносиш чисту молитву Богу, и посебно пази да нема ничега што је омета. Испитуј да ли ти је молитва чиста и да ли ти је ум обузет Господом као што је земљоделац заузет земљорадњом, муж женом и трговац трговином. Утврди да ли ти, кад преклањаш колена на молитву, неки други отимају молитву.

225. Написано је: „Љуби Господа Бога свога из свег срца свога“ (5. **Мојсијева 6, 5**). И ти говориш: „Ја волим и имам Духа Светог.“ Међутим, да ли се заиста у теби налази сећање на Господа, раченије и горење према Њему? Да ли си ти за Господа привезан даноноћно? Ако имаш такву љубав, чист си. А ако немаш, онда обрати пажњу на себе када ти долазе земаљске бриге и скверне и лукаве помисли и утврди да ли си заиста непоколебив, да ли се твоја душа отима ка љубави Божијој и да ли је привржена Богу. Јер светске помисли расејавају ум земаљским и трулежним, не дозвољавајући му да заволи Бога или да се сећа Господа. Често пута прост човек приступа молитви, преклања колена и умом улази у покој. Он поткопава зид злобе који му се противи и долази до виђења и мудрости до којих не могу доћи силни, мудри и красноречиви. Они не могу да познају тананост његовог ума, будући да је занет божанственим тајнама.

226. Када додаш дрва у ватру изнад које се налази бакарни сасуд, оно што је у њему почеће да кува и ври. Ако ли се, пак, ватра занемари и не подложи дрвима, пламен ће почети да се смањује да би најзад нестао. Тако је и благодат Небески огањ у теби и изван тебе. Ако се будеш молио и своје помисли будеш предао љубави Христовој, биће као дао ложиш дрва. Твоје помисли ће постати огањ, погрузивши се у чежњу Божију. Ако се Дух и удаљи и као да је изван тебе, ипак пребива у теби и показује се изван тебе. Код онога, пак, ко постане немаран, предајући се помало светским стварима или расејаности, опет долази грех, одевајући душу и пригњечујући човека. Душа се присећа ранијег покоја, почиње да жали и да почешће пати.

227. Ум поново почиње да се приближава Богу, опет почиње да му се приближава раније спокојство, изнова почиње снажније да иште Бога и говори: „Преклињем те, Господе.“ Постепено наилази огањ који гори и успокојава душу, као што удица постепено извлачи рибу из дубине. Када тога не би било, и кад не би окусила горчину и смрт, душа не би могла да разликује горко од слатког, смрт од живота, нити да благодари животодавног Оца и Сина и Светога Духа у векове.

228. На броду са великом посадом крманаш свима управља и распоређује, једнима приговарајући, другима указујући шта треба да раде. Тако и срце има крманаша, то јест ум, и савест која изобличава, и помисли које се осуђују и оправдавају. Јер апостол говори: „Мисли се међу собом оптужују или оправдавају“ (**Римљанима 2, 15**).

229. Кочијаш, у чијим рукама се налази кочија, узде, животиње и све остало, по својој вољи и кад хоће јури крајњом брзином, и опет, кад хоће, задржава кочију. Он читаву кочију усмерава где хоће и она је у његовој власти. Тако и срце има много природних помисли које су тесно са њим повезане, а ум и савест га опомињу и усмеравају, успављујући природне помисли које ничу у њему. У души, наима, има много састава, премда и јесте једна једина.

230. Упрегнувши коње, људи управљају колесницама и устремљују се једни против других, стремећи да једни друге оборе и победе. Тако и срце подвижника представља једно поприште на коме се лукави духови боре са душом, док Бог и Анђели гледају на подвиг. Осим тога, сваког часа душа производи нове помисли, а и злоба их подмеће. Јер душа има много скривених помисли, које стално производи и рађа. Такође и зло има много помисли и подухвата, и сваког часа рађа нове помисли против душе. Ум, пак, као кочијаш, упреже колесницу душе, задржава узде помисли и устремљује се против сатанске колеснице, као што и се и Сатана спрема против душе.

ж) Из тога је очигледно да се борба са грехом и непријатељем ни овде не прекида. Отуда непрекидна борба са помислима и покретима срца. Овде је она још тананија.

231. Многи од оних који имају благодат не знају да их поткрада грех. Млада жена која живи у кући са младим човеком, и коју он превари, која се са њим сагласи и најзад падне у блуд, бива презрена. Тако и са душом пребива страшна змија греха, саблажњава је и наговара. Уколико се сложи, бесплотна душа улази у општење са бесплотном злобом духа, то јест дух општи са духом. Према томе, блуднички онај ко у своје срце прими помисао лукавог и саглашава се са њом. Због тога мера твог подвига нека се састоји у

томе да не блудничаш у помислима, већ да се противиш умом и да водиш унутарњу борбу, да се бориш са пороком и да га не слушаш, да се не наслађујеш са њим у помислима. И ако Господ у теби нађе такву ревност, последњег дана ће те примити у Царство Своје.

232. Људска природа је таква да и онај који се налази у дубини порока, и ко служи греху, може да се обрати ка добру, као што и онај ко је везан за Духа Светога, и ко је опијен Небеским, има власт да се окрене ка злу. Чак и они, који су већ окусили благодат Божију и који су постали причасници Духа Светога, морају бити опрезни како не би постали гори него што су били као световњаџи. То се дешава не зато што би Бог био измењив или немоћан, или што Дух гасне, већ стога што се сами људи не усаглашавају са благодаћу. Стога они и скрећу и упадају у хиљаде зала.

233. Понеки, окусивши од сладости Божије, још увек потпадају под дејство противника, па се, као неискусни, чуде што и после Божије посете, помисли показују своје дејство, чак и за време хришћанских тајинстава. Међутим, они који су остарели у том стању, не чуде се. Искусни ратари по дуготрајној навици, чак и када буде родна година, не остају потпуно безбрижни, рачунајући и на глад и на оскудицу, као што, уосталом, ни у време глади или оскудице не губе наду, знајући да се времена мењају. Исто је и у духовном. Нашавши се у различитим искушењима, душа се не чуди и не очајава, јер зна да Божије попуштење дозвољава да се испита и васпита злом, као што, уосталом, ни при великом богатству и покоју не постаје немарна, већ очекује промену.

234. Чак и кад се налази у дубини и богатству благодати, човек још увек поседује изданке порока. Ипак, он има заступника који му помаже. Место које окружује извор и само јесте влажно и мокро. Међутим, чим настану врућине, пресушује и извор и његова околина. Исто тако и код слугу Божијих, благодат Божија којом изобилују, исушује и лукаву похоту и природне жеље, будући да људи Божији сада постају већи од првог Адама.

235. Понеки у тој мери стичу спокојство у благодати да постају храбрији од порока који у њима пребива, држећи се молитве и починка у Богу. Други пут они потпадају под дејство лукавих помисли и бивају поткрадени грехом, иако још пребивају у благодати Божијој. Лакомислени и незнавени мисле да у њима више нема греха пошто је у њима делимично подејствовала благодат. Расудљиви, пак, и они који су мудрији, немају смелости да кажу да више не подлежу дејству срамних и нечистих помисли самим тим што у себи имају благодат.

236. Често сусрећемо братију који имају толику радост и благодат да после пет или шест година говоре: „У нама се исушила похота.“ И када су већ себе сматрали потпуно слободним од похоте, одједном би се порок, који је у њима био притајен, покретао и они изгараху од жеље, услед чега говораху: „Откуда после толико времена да се у нама појави таква похота?“ Због тога се нико од разборитих неће усудити да каже: „Ја сам савршено слободан од греха, будући да у мени пребива благодат.“ Напротив, у уму делују два лица. Неискусни у духовним стварима мисле да су победници и Хришћани чим у њима подејствује мала благодат. Међутим, ја мислим да ствар стоји овако: сунце на чистом небу сија јасно; чак и кад наиђу облаци и сакрију га, згушњавајући ваздух, оно не губи у својој светлости, нити у свом бићу. Исто се дешава и са онима који се нису у потпуности очистили. Пребивајући у благодати Божијој, они су у дубини душе још обузети грехом. Они имају природне покрете, али и помисли које их крепе у стремљењу ка Богу, при чему још нису потпуно утврђени у добру.

237. И они који се у дубини душе држе добра, то јест благодати, још увек остају робови и заробљеници лукавих помисли, налазећи се на страни порока. Због тога је човеку потребно велико расуђивање како би схватио да се све тако дешава. Кажем ти да чак ни апостоли нису били потпуно безбрижни, иако су имали Утешитеља у себи. Поред радости и веселја, у њима је постојао и страх и трепет, по дејству саме благодати, а не са стране порока. Сама благодат их је чувала да не скрену, чак ни у најмањем. Стена на коју баце каменчић остаје читава и непокретна. Исто тако ни стрела не може повредити онога који има оклоп. Оклоп одбија стрелу тако да и гвожђе и тело остају неповређени. Тако су и апостоли остајали неповређени од зла које им се приближавало. Они су били обучени у савршену силу Христову. Као савршени, они су имали слободу да чине дела правде. Будући да неки тврде да при благодати душа већ нема о чему да се брине, Бог и од савршених захтева душевну вољу ради служења Духу, како би постојала сагласност. Јер апостол говори: „Духа не гасите“ (1. Солуњанима 5, 19).

238. У видљивом свету земља најчешће издаје трње. Земљоделац копа земљу, прилежно је обрађује и сеје, па ипак непосејано расте трње и множи се зато што је Адаму по преступу речено: „Трње и чичак ће ти давати земља“ (1. Мојсијева 3, 18). Ратар се изнова труди, крчи трње, али оно се још више умножава. Схвати то духовно. По преступу, земља срца износи трње и чичак. Човек обрађује земљу, труди се, а трње лукавих духова се све више умножава. Међутим, најзад Дух Свети помаже људској немоћи. Господ обрађује земљу срца и у њу полаже Небеско семе. Међутим, и пошто падне Небеско семе, трње и чичак се још увек умножавају.

Сам Господ и човек поново обрађују земљу душе, но још увек ничу и множе се седам лукавих духова и трње, све док не наступи лето, док се не умножи благодат и трње се не осуши од сунчеве топлоте.

239. Премда сапостоји са нашом природом, зло је ипак не надвладава, нити је чини својим пашњаком. Нежне стабљике пшенице кукољ може да загуши. Међутим, када, са наступањем лета, растиње постане суво, он јој већ више не може ни мало нашкодити. Једна шака кукоља која се нађе у тридесет мера пшенице уопште се неће приметити, јер ће постати неприметно у мноштву пшенице. Исто је и са благодаћу. Када се дар Божији и благодат умножи у човеку, и кад човек се обогати у Господу, порок, који делимично остаје у њему, више не може да му нашкоди, више над њим нема силу, нити пашу. Јер Господњи долазак и промишљање усмерени су на то да се ми, који смо поробљени, дужни и потчињени греху, ослободимо и постанемо победници смрти и греха.

240. Да ли су апостоли могли да сагреше да су хтели, или је благодат била јача и од саме воље? Они нису могли да згреше, нити су желели, будући да су се налазили у светлости и толикој благодати. Уосталом, не кажемо да је благодат у њима била немоћна, већ тврдимо да она и савршеним духовним мужевима допушта да имају своју вољу, да могу да чине шта хоће и да се усмере где хоће. И сама људска природа, као немоћна, има могућност да скрене од добра које јој је сапостојеће. Они који су обучени у пуну опрему, који имају оклоп и оружје, изнутра су обезбеђени и непријатељи их не нападају, или их и нападају, али од њихове воље зависи да ли ће да употребе оружје, да им се успротиве, да са њима ступе у борбу и победе, или ће, опет, иако поседују оружје, одустати од борбе, веселити се и бити у миру са њима. Тако и Хришћани, будући обучени у савршену силу и имајући у себи Небеско оружје, могу да, уколико хоће, уживају са Сатаном и да буду у миру са њим, избегавајући борбу. Јер природа људска је лако измењива, и човек, због самовласности која остаје у њему, може да, ако усхте, постане и син Божији, али, такође, и син погибли.

241. Да ли савршени имају невољу и борбу или су потпуно безбрижни? Нема човека без борбе. Сатана је немилосрдан и нечовекољубив и не лењи се да напада на све људе. Ипак, очигледно је да не напада све са једнаком усрдношћу. Понеки трпе силну борбу и нападе од греха, али се крепе и умудрују у биткама, пренебрегавајући противничку силу. Они су у томе без опасности зато што су непоколебиви и утврђени у свом спасењу. Они су извежбани и искусни у борби са злом. Сам Бог је са њима, руководећи их и успокојавајући их. Други, пак, неизвежбани, упавши у једну невољу и након једне борбе, одмах пропадају и гину.

242. Утврдивши се и осетивши силно дејство благодати Божије, понеки су налазили да су им удови освећени, те помишљаху да у Хришћанству нема места за похоту, да ум постаје целомудрен и чедан и да се унутрашњи човек већ узноси у божанствено и Небеско. Такав човек мисли да је несумњиво достигао савршену меру. Када већ сматра да је ступио у безбедно пристаниште, њега сустижу таласи, и он опет себе види усред мора, где постоји само вода, небо и готова смрт. Тако грех, који је ушао у нас, производи сваку злу похоту. Удостојивши се поново извесне благодати и из читаве морске дубине примивши само неку кап, они сваког часа и дана откривају чудо које се дешава. Подвргнути тако чудном, необичном и божанственом дејству, они се диве и чуде како су се умудрили. Божанска и Небеска благодат их просвећује, руководи, умирује и све уређује на добро.

243. Труди се да испуниш правду у унутрашњем човеку где је постављен Христов олтар заједно са пречистим светилиштем, како би се сведочанство твоје савести похвалило Крстом Христовим који твоју савест чисти од мртвих дела, како би Богу послужио духом својим и како би познао коме се клањаш, по реченоме: „Ми се клањамо ономе што знамо“ (**Јован 4, 22**). Повери се Богу Који те води и ступи у заједницу са Њим, као невеста са жеником. Јер речено је: „Тајна је ово велика, а ја говорим о Христу“ (**Ефесцима 5, 32**) и о непорочној души.

244. Замисли један врт у коме постоји плодно дрвеће и друго мирисно растиње. Он је прекрасно обрађен и украшен. Он је ограђен и једним малим зидом ради заштите. Нека поред њега тече мала река. Уколико вода најпре лагано удара у зид, оштетиће његов темељ и наћи себи пролаз. Затим ће помало сасвим растрести темељ и ући у врт, поломити и искоренити сво растине, уништити сав труд и врт учинити бескорисним. Исто бива и са људским срцем. У њему постоје добре помисли, али се њему непрестано приближавају и потоци греха, готови да га оборе и повуку на своју страну. Ако је ум унеколико лакомислен и ако се преда нечистим помислима, духови преваре ће већ наћи пасиште за себе, прогурати се и порушити сву лепоту, ни у шта обратити све добре помисли и опустошити душу.

з) Осим ове борбе, јавља се и спољашња. Како почиње да се пројављује благодат Божија у срце подвижника, тако започињу и непријатни напади других људи. Изгнан из унутрашњости, непријатељ се наоружава споља. То постаје неопходан услов да би Хришћанин доспео до савршенства у духу.

245. Божији људи треба да се припреме за борбу и подвиг. Као што храбри младић издржава борбу, и на ударце које му наносе узвраћа ударцима, тако и Хришћани треба да подносе невоље, спољашње и унутрашње борбе, како би, примајући ударце, побеђивали трпљењем. Такав је пут Хришћанства. Где је Дух Свети, тамо се као сенка појављује гоњење и борба. Видиш ли како пророци беху гоњени својим једноплеменцима, иако у њима деловаше Дух? Видиш ли како је Господа, Који је Пут и Истина, гонио Његов, а не туђ народ? Његово племе, Израиљци, су Га гонили и распели. Слично је било и са апостолима. Јер од времена Крста, Дух Утешитељ је дошао и преселио се код Хришћана. Више нико од Јудејаца није био гоњен, већ су једино Хришћани постајали мученици. Због тога не треба да се чудите: **Истина мора бити гоњена!!!**

246. Није тек тако написано о Јову да га је искао Сатана. Јер он, сам по себи, без попуштења, није ништа могао учинити. Шта ђаво говори Господу? „Дај ми га у руке, па ћеш видети да ли Те неће у лице благословити, то јест опсовати“ (**Јов 1, 11**). И сада је исти Јов, и исти Бог, и исти ђаво. Баш у време кад је Јов осећао помоћ Божију, кад је био ревностан и пламен у благодати, иште га Сатана и говори Господу: „Он Ти служи пошто му помажеш и штитиш га. Остави га и предај га мени, па ћеш видети да ли Те неће у лице благословити.“ Према томе, изгледа да благодат одступа баш због тога што се душа теши. Тада се душа предаје искушењима. Долази, дакле, ђаво и доноси јој хиљаду невоља: безнадежност, очајање, лукаве помисли. Он доноси несрећу да би душу раслабио и одвојио од наде у Бога. Разборита, пак, душа ни у невољама, ни у скорби не губи наду, већ се држи онога што је стекла. Било шта да јој се деси усред хиљаду искушења, она трпи и говори: „Макар ме и смрт задесила, нећу Га, то јест Бога, оставити.“

247. Сви праведници су угодили Богу идући тесним и уским путем. Авраам је био богат у Богу, али се у односу на свет називао прахом и пепелом (**1. Мојсијева 18, 27**); а и Давид је о себи говорио: „Ја сам црв, а не човек, ругло људима и поруга народу“ (**Псалам 21, 7**). Слично су и сви апостоли и пророци страдали, трпећи вређање. Погледај у каквом је понижењу дошао и Сам Господ, Који је Пут и Бог! Он није дошао ради Себе, већ ради тебе, да би за тебе постао образац сваког добра. Он, Који је Бог, Син Божији, Цар и Син Царев, на Себе узима изглед слуге. Он доноси целебна лекарства и лечи рањене, иако је по спољашњости као један од рањених.

248. Међутим, немој пренебрегавати достојанство Божије, видећи да је по спољашњости унижен као један од нас. Он је такав постао ради нас, а не ради Себе. Размисли колико се Он смирио у тренутку кад су викали: „Распни Га, распни!“ (**Лука 23, 21**), и кад се скупљао народ. Над злочинцем коме је кнез изрекао пресуду, гнуша се сав народ и понижава Га. Тако су и фарисеји презирали Господа у време распећа, будући да је био осуђен на смрт. Није ли превазишло сваку меру понижења пљување по лицу, стављање трновог венца и ударање по образима? Јер написано је: „Леђа своја подметах онима који ме бијаху и образе своје онима који ме срамоћаху; не заклоних лица свога од поруге ни од пљувања“ (**Исаија 50, 6**). Бог је, дакле, примио мноштво поруга, страдања и понижења. И ма колико се смиравао ти, који си прах и по природи смртан, нећеш се ниуколико моћи упоредити са својим Владиком. Бог се ради тебе смирио, а ти се ни ради себе не смираваш, већ се надимаш и охолиш. Он је дошао да на Себе узме скорб и терет, и да теби пружи Свој покој, а ти нећеш да понесеш труд и да пострадаш како би се исцелио од рана. Слава страдању и дуготрпљењу Његовом у векове!

249. Кад је и Бог на земљи ишао тим путем, и ти си дужан да Га подражаваш. Тако су ходили и апостоли и пророци. Ако и ми желимо да будемо назидани на темељу Господа и апостола, треба да будемо њихови подражатељи. Јер апостол говори Духом Светим: „Угледајте се на мене, као и ја на Христа“ (**1. Коринћанима 11, 1**). Уколико, пак, волиш људску славу и хоћеш да ти се клањају, тражећи покој, знај да си скренуо са пута. Ти треба да се распнеш са Распетим, да пострадаш са Страдалником, како би се прославио са Прослављеним (**Римљанима 8, 17**). Јер невеста треба да пострада са Жеником, чиме постаје судеоница и сунаследница Христова. Без страдања и без прохођења напорног, уског и тесног пута нико не може ући у Град Светих, достићи покој и царевати са Царем у бесконачне векове.

250. Колико се Сатани допушта да нас напада? До извесне мере или колико хоће? Он се наоружава не само на Хришћане, већ и на идолопоклонике и на цео свет. Према томе, кад би му било дозвољено да напада колико хоће, он би истребио све. Зашто? Зато што је то његово дело и његова воља. Грнчар који крчаге ставља у ватру одмерено загрева пећ. Он их не оставља ни преко времена у ватри, како не би попуцали, нити краће од неопходног времена, како не би остали недопечени и како не би пропали. Златар такође припрема погодну ватру. Јер кад би усилио ватру, злато и сребро би се истопили, постали житки и пропали. Најзад, и ум људски одмерава тежину са снагом теглеће стоке, или камиле, или друге животиње, то јест пази на тежину коју може понети. Колико тек пази Бог, Који зна снагу људских сасуда и Који у разној мери попушта противничкој сили да делује!

и) Подносећи све ово стрпљиво, и ни у чему не уступајући непријатељу, душа се све више чисти и отвара простор снажнијим дејствима благодати Светога Духа, која се најзад пројављује кроз озарења ума, кроз посебна утешна наравствена стања, кроз виђења, упућивања. Постаје очигледно да душа прилази савршенству.

251. Ономе који Га љуби, Бог саопштава Своју љубав. Ономе који је једном поверовао у Њега, Он додаје Небеску веру, те човек постаје двострук. Колико од својих удова ти Њему принесеш на дар, толико ће и Он од Својих удова присајединити души твојој, како би ти све чисто било: и делање, и љубав, и молитва.

252. Марија је оставила све, села поред ногу Господњих и читавог дана благосиљала Бога. Видиш ли седење у близини које произилази из љубави? Чуј и следеће, како би јасније засијала реч Божија. Души онога који љуби Исуса и право на Њега гледа, који Га са љубављу посматра, а не обично, Бог хоће да узврати нечим, премда човек не зна шта прима и у којој мери Бог обдaruје душу. Марији, која Га је заволела и која је седела поред Његових ногу, Он није једноставно дао награду, већ јој је даровао неку скривену силу од Своје суштине. Саме речи, које је Господ са миром изрекао Марији, беху Дух и сила. Те речи су ушле у срце, постале душа у души, дух у духу, и божанствена сила је испунила њено срце. Тамо где се обрете, та сила постаје неотуђиво наслеђе. Због тога, знајући шта јој је даровао, Господ говори: „Марија је добри део изабрала“ (**Лука 10, 42**). И Марта је временом, због усрдности са којом је служила, добила исти дар. И она је, наиме, у душу своју примила божанствену силу.

253. И зашто би било чудновато да они који прилазе Господу, и који се прилепљују уз Њега телесно, примају силу? Некада су апостоли беседили и Дух Свети је силазио на верујуће (**Дела Апостолска 10, 44**). И Корнилије је од речи које је чуо примио силу. Утолико пре се јављала сила кад је Господ изговарао речи Марији, или Закхеју, или грешници која је распуштеном косом отирала ноге Господње, или Самарјанки, или разбојнику. Утолико пре је тада Дух Свети долазио у јединство са њиховим душама. А и сада они који љубе Господа, који су све оставили и стално пребивају у молитви, тајно уче ствари које раније нису знали. Сама Истина им се, сагласно њиховом произвољењу, открива и учи их: „Ја сам... Истина“ (**Јован 14, 6**). Сами апостоли, који су до Крста пребивали уз Господа, виђаху велика знамења: чишћење губавих, васкрсавање мртвих, премда нису знали како божанствена сила почива и делује у срцу. Они не знађаху да ће се духовно препородити, да ће се сјединити са Небеском душом, да ће постати нова твар. Они су волели Господа ради чуда која је вршио. Најзад, Господ им је рекао: „Зашто се дивите знамењима? Ја ћу вам дати велико наслеђе какво нема читав свет.“

254. Њима су још биле необичне речи Господње, све док Он није васкрсао из мртвих и док ради нас није узнео тело на Небо. Тада је на њих сишао Дух Утешитељ и ступио у јединство са њиховим душама. Сама Истина се јавља у душама верних и Небесни човек прилази твом човеку, ступајући са њим у заједницу. Они који истрајавају у служењу и који усрдно све чине из ревности и љубави према Богу, временом приступају познању саме Истине зато што се Господ открива душама њиховим и учи их саживоту са Духом Светим.

255. Речено је: „Окусите и видите да је благ Господ“ (**Псалам 33, 9**). Ово окушање је осведочење у дејствену силу Духа која служи у срцу. Јер синови Светлости и служења Новоме Завету у Духу Светоме ничему се не уче од људи, већ само од Бога. Сама благодат на њиховим срцима пише законе Духа. Због тога они не треба да се осведочују само из Писама, која су написана мастилом, већ из таблица срца на којима благодат Божија исписује законе Духа и Небеске тајне. Јер срце господари и царује целим телесним саставом. Овладавши пасиштем срца, благодат већ царује над свим удовима и помислима. Јер ту је ум и све помисли душе и њено очекивање. Због тога благодат и продире у све делове тела.

256. Такав, по написаном, испитује сваког човека (**1. Коринћанима 2, 14**). Он за сваког зна из ког извора црпе реч, где се зауставио, на каквом се степену налази, док о њему нико од људи, који имају светски дух, не може ништа знати нити судити. Једино онај ко има Небеског Духа Божијег може препознати себи слично, као што говори апостол: „Духовно духовним упоређујући.“

257. Онима који су се удостојили да постану чеда Божија и да се роде одозго од Духа Светога, који у себи имају Христа, Који их просвећује и успокојава, на различите и разноврсне начине управља Дух, и благодат невидљиво дејствује у њиховом срцу кроз духовно спокојство. Да бисмо делимично показали како благодат дејствује у њиховим душама, позајмићемо примере из видљивих наслада. Понекад су они весели као на царској вечери, радујући се неизрецивом радосћу и весељем; понекад личе на невесту која се успокојава божанственим покојем у општењу са својим жеником; понекад као бесплотни Анђели, налазећи се још у телу, осећају изузетну лакоћу и крилатост; понекад као да су пијани од пића, развеселиени и опијени Духом, опијени божанственим духовним тајнама.

258. Међутим, понекад као да плачу и тугују због рода људског, молећи се за целог Адама, проливајући сузе и плачући, запаљени духовном љубављу према човечанству. Понекад их Дух распаљује таквом радосћу и љубављу да би, кад би могли, сваког човека ставили у срце, не разликујући злог од доброг. Понекад у смиреноумљу духа толико умањују себе да се сматрају последњима и

најмањим од свих. Понекад их Дух постојано држи у неизрецивој радости. Понекад личе на силног војводу који, обукавши се у царско оружје, излази у борбу са непријатељима, снажно се подвизавајући да их победи. Јер духовни људи се, слично њему, облаче у Небеска оружја Духа, устају на непријатеље и са њима воде борбу да би их покорили под своје ноге.

259. Понекад се душа успокојава у неком великом безмолвију, тишини и миру, пребивајући у духовној сладости, у неизрецивом покоју и блаженству. Понекад благодаћу Духа постаје мудра неком неизрецивом разборитошћу и мудрошћу и необјашњивим духовним познањем, које се не може изразити језиком и устима. Понекад, опет, човек постаје као један од обичних људи. Тако разноврсно у људима делује благодат, и на многе начине руководи душу, успокојавајући је по вољи Божијој, и вежбајући је многообразно, како би је савршену, беспрекорну и чисту привела Оцу Небеском.

260. Ова набројана дејства Духа умножавају се код оних који су ближи савршенству. Јер, набројана разноврсна упокојења благодаћу се различито изражавају речима и у људима се непрестано дешавају, тако да једно дејство следи за другим. Уздигнувши се ка савршенству Духа, савршено се очистивши од страсти и у неизрецивом општењу се спојивши са Духом и сама поставши дух, ступивши у јединство и срастање са Духом Утешитељем, душа сва постаје светлост, сва око, сва дух, сва радост, сва спокојство, сва весеље, сва милосрђе, сва благодат и доброта. Као што је камен у морској дубини са свих страна окружен водом, тако и ови људи, потпуно се саставши са Духом, постају слични Христу, непромењиво имајући у себи врлине силе Духа, остајући унутрашње беспрекорни, непорочни и чисти. Јер, како би обновљени Духом могли споља производити плод зла? Напротив, у њима свагда и у свему сијају плодови Духа.

261. Има људи који улазе да преклоне колена на молитви и срце им се испуњава божанственим дејством, те им се душа весели са Господом као невеста са жеником, по речи пророка Исаије: „Као што се радује женик због невесте, тако ће се Господ обрадовати због тебе“ (Исаија 62, 5). Понекад је такав по читав дан заузет нечим, да би се затим на један час посветио молитви. Тада се његов унутрашњи човек са великом сладошћу заноси молитвеним стањем, бескрајном дубином онога века, тако да се његов ум у потпуности одстрањује, ношен и заробљен тамошњим. За то време он заборавља на помисли земаљског разума, будући насићен и заробљен помислима на Божанствено, Небеско, безгранично, несхватљиво, дивно, што човечија уста не могу да изговоре. У тај час човек се моли и говори: „О, када би моја душа отишла заједно са молитвом.“

262. Да ли се човек увек налази у таквом стању? Истина, благодат је непрестано присутна и укореењена, делујући као квасац у човеку и узрастајући од младих дана. Пребивајући у човеку, она постаје као нешто природно и неодвојиво, као нешто једно са његовим бићем. Ипак, она своја дејства мења како јој је угодно, на корист самом човеку. Понекад се тај огањ разгара и распаљује снажније, а понекад слабије и тише; једно време се ова светлост разбукутава и сија блиставије, а понекад се умањује и мркне; свагда горећи и светлећи, овај светилник је понекад јаснији, разгоревајући се од опијености љубављу Божијом, а у друго време свој сјај одaje штедљиво, тако да је светлост која пребива у човеку слабија.

263. Осим тога, некима се у светлости јављало знамење крста и сједињавало са унутрашњим човеком. Понекад човек за време молитве достиже до иступења, кад му се чини да стоји у цркви пред жртвеником на коме се налазе три хлеба, који као да су ускисли заједно са јелејом. И колико их он јеђаше, толико они нарастаху и подизаху се. Понекад се јављала нека светла одежда какве нема на земљи у овоме веку и какву не могу да сачине људске руке. Јер као што је Господ, попевши се на гору, преобразио Своје хаљине, учинивши их муњезрачним, тако се и човек, обучен у сличне хаљине, чудео и изумљивао. Другом приликом је та светлост, јавивши се у срцу, откривала унутрашњу, најдубљу и скривену светлост, због чега би човек, потпуно прогутан оном сладошћу и оним сагледавањем, престајао да влада собом и за овај свет постајао као луд и странац. Због изобилне љубави и сладости, и услед скривених тајни, човек у то време достиже слободу и савршену меру, постаје чист и слободан од греха. Међутим, касније се благодат умањује и силази покривало супротне силе. Благодат би тада била само делимично видљива, налазећи се на нижем степену савршенства.

264. Човек треба да прође, да тако кажемо, дванаест ступњева да би достигао савршенство. Понекад он заиста постиже ту меру и достиже савршенство. Затим благодат опет почиње да делује слабије и човек силази на други степен, стојећи већ на једанаестом ступњу. Други, међутим, богат благодаћу, увек даноноћно стоји на високој мери, будући слободан и чист, заробљен и ношен. Човек коме су показана она чуда и који их је на опиту познао, више не би могао на себе да прими домострој речи, то јест да поучава, нити било какво друго бремене. Кад би са њим увек било тако, он се не би сагласио ни да слуша, нити да се, по обичају, побрине за себе, ни за сутрашњи дан, већ би само седео у једном ћошку у заносу и у некој опијености. Због тога му се не даје савршена мера како би се постарао о братији и послужио речју, премда је преграда већ срушена и смрт побеђена.

265. На делу се дешава следеће: слично густој магли, нека примрачна сила почива на човеку и лагано га покрива. Светилник непрестано гори и светли. Ипак, као да неко покрива и наткриљује светлост. Због тога човек признаје да још није савршен и да још није потпуно слободан од греха. Стога се може рећи да је преграда већ разрушена и разорена, премда у понечему још не потпуно и не за свагда. Јер повремено благодат снажније пламти, теши и успокајава човека, а понекад се умањује и повлачи, како сама устројава на корист човека. Ко је, пак, тај који, макар привремено, долази до савршене мере, окуша и искуствено познаје онај век? Ја до сада нисам упознао ни једног потпуно савреног и слободног Хришћанина. Напротив, чак и у ономе који се успокојава у благодати, који долази до тајни и откривења, до осећања велике благодатне сладости, још увек у унутрашњости пребива и грех. Такви људи, услед неискуства, себе сматрају слободним и савршеним због благодати и светлости која изобилује у њима. Међутим, они због своје неопитности упадају у обману, извлачећи погрешан закључак из дејства благодати у њима. Тако до сада нисам видео ни једног слободног човека. А пошто сам повремено и сам делимично долазио до такве мере, схватам због чега нема савреног човека.

266. Реци нам на коме си ти степену. Сада, после крсног знамења, благодат делује тако да умирује све удове и срце, те душа због велике радости постаје слична незлобивом детету. Човек тада више не осуђује ни Јелина, ни Јудејца, ни грешника, ни световњака. Унутрашњи човек на све гледа чистим оком и радује се због целог света. Он жели да у пуној мери успоштује и заволи и Јелине и Јудејце. Понекад он, као царев син, тврдо верује у Сина Божијег као у Оца. Пред њим се отварају врата и он улази у многе обитељи. По мери његовог улажења, њему се отварају нова врата. На пример, после стотине обитељи, он улази у другу стотину и богати се, и сразмерно обогаћењу, њему се показују нова чуда. Њему се, као сину и наследнику, поверава оно што људска природа не може изрећи, што се не може изговорити устима и језиком.

НАСТАВИТЕ СЕ